

adl0145

<http://hdl.handle.net/2333.1/9w0vt4gw>

This is a PDF version of an item in New York University's Afghanistan Digital Library (<http://afghanistandli.nyu.edu/>). For more information about this item, copy and paste the "handle" URL above into a web browser.

When referring to or citing this item please use the "handle" URL and not this document or the URL from which you downloaded it.

All works presented on New York University's Afghanistan Digital Library website are, unless otherwise indicated, in the public domain. The images available on this website may be freely reproduced, distributed and transmitted by anyone for any purpose, commercial or non-commercial.

NYU Libraries, Digital Library Technical Services, dlts@nyu.edu

۲۰

ق - ه - ص - م

(هو الله الموفق)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(إفادہ مرام)

دا امر معلوم دی چہ ارادہ دخلای تلکا
پر ترقی د حالت دیو قوم تللی وی نو تولہ ارادے
د افراد د ملت ویوہ طرف تہ متوجہ کی -
شفاق و نفاق لہ زیر و شخہ دہ غہ قوم - دفع
اؤ رفع کی - تول افراد د ملت متفق اللفظ والمعنی

پہ ترقی کی دین آو دے نیا ساعی او کونان دی
هر یو دبل دم مقصد پہ حاصلید و کی کوشش
گوی۔ او هر فرد دبل مسلمان مقصد و مطلب
خپل مراد او مطلب و گزینی۔ خود تلو مقصد
او مطلب یو و گزینی۔ یو داسی اتحاد و اتفاق
حقیقی ظاہری چہ پیر عین کثرت کی د افراد و
دملت یو و وحدت ملاحظہ گیری۔ چہ نتیجہ
یہ سعادت د دوا و ہر وجہ انوی۔ او پہ کچی
مملکت کی دیری ظاہری و باطنی فایدے
حاصلی ہی۔ او پہ لہر مدہ کی یو داسی ترقیات
فوق العادہ پیدا سی چہ نور لوی دولتونہ

۵

چہلہ سعادتہ داتحاد اوانفاق محروموی
پر پیر و مد تو داسی نیا بچ حسنہ نی پیدا کو لا
داسعادت داتفاق اوانتجادلہ حاصل
معلومہ رہ چہ اصل علت یہ (اتحاد مقصد -
یعنی یووالی مطلب) دی نوکہ بتولوا فرادو
مقصد و مطلب ترقی دین وی دین بے
ترقی وکی - اوکہ د دنیا و ترقی تہ متوجہ سی -
دنیابے ترقی وکی -

فرد

کہ حاصل سی اتحاد مقصد چاہے
دین دنیا پر یہ بیشک ترقی کی

او تحصیل دِیِ مطلبِ علی یعنی (اتحادِ مقصد)
چه سرمایه دِ ترقی و دِ سعادت دِ دوا و
جهانودی - په اطاعت و اتباع کبش دِ فرد
اول و رکنِ اکل دِ دین و دِ دولت - اوزمه
اَوْ رُوح دِ رعیت چه وجودِ باجود دِ خلیف
زمان و سایه دِ خدایِ رحیم رحمن دِیِ انحصار
لری - او بے لده امکان دِ حصول لری -
ولی چه اراده ازلی پُرده تله ده چه په
هر وقت او هر زمانه کبش بے وجود دِ نبیانو
اودر سؤالاتو به خپل بندگان ویراه راست
تندر دِیِ را اَمَولی - اود دِویِ ارشاد

او هدايت يه پيه ذريعه د انبيا و و د زمانه
حاصل كړي دي. او پس له ختم د نبوت يه
خلفاي راشدين جانشين د پيغمبر مقرر كړي
دي. او هغه وظيفه د هدايت او د ايشاد
د بندگانو يه پر دوي باندې ايستې ده. او پس له
خلافت راشده يه حقوق دخلافت راشده
پر ذمه د اسلامي سلاطينو ايستې دي. تر هغو
مسلمانانواطاعت او محبت د اسلامي د شاهان
په كمال د صداقت درلودو. دين او د دنيا يه
ديره ترقى كړې وه. او اسلامي سلطنت
و د پيرى ترقى او پراخى ته رسيدلى وو.

پس له هغه وخته چه مطلب اعلیٰ د (اتحاد مقصد)
بر طرفه او وړك سوي دی او د مسلمانانو
مقصد ونه يوله بله متغير او مخالف سوي دی
معلومه ده چه حالت او سلطنت د اسلام
مخ پر تنزل و خرابي دی

نوموړې پېستانه چه الحمد لله والمنه يو دين
او يو مذهب يو پادشاه كړو. او په ذاتي شجاعت
او مړانه منصف يو. او مقصد پادشاه او
در عيت او د ټولو افرادو د مملكت مويو
اوله فضل وله مهرباني دخداي تعالى
په رعيتي دخپل مهربانه پادشاه

(اعلیٰ حضرت سراج الملة والدين) فخر کو و-
اَوْ رِضا دَخَلِی تَعَالٰی اَوْ دِیَغْبِرِ مَجْتَبٰی
عَلِیهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ بِرِضا اَوْ اطَاعَتِ
کَبْرِ دَخِلْ بِاَدشاه بِحکْمِ دِیْنِ اَوْ دِایمان
مُنْخَصَرِه بُولُو- اَوْ فَنادِ خِلوا نَر وَا حُو بِ اَطَاعَتِ
کَبْرِ دَخِلْ وَا لَامِر فَرَضِ اَوْ لَزَمَ بُولُو اَوَّلِ
دِی لَوِی نَعْمَتِ چِه (اِتْحَادِ مَقْصَدِ)
دِیادشاه اَوْ دِر عِلتودِی اُمید وار دِیْنِ
اَوْ دِ دُنْیا دِ لَوِیُو لَوِیُو تَرْقیّا تَوِیُو- پَر مَوِدِ
رِعا یا وُ وُ فَرَضِ دِی چِه شُکْر دِ دِی نَعْمَتِ عَظْمٰی
اَداکو- اَوْ دِ وَا مَدِ دِی سَعادَتِ لِه حَضَرَتِ

جوئے سراج الملة والدين

فیاض مطلق شخہ پر دیر عجز آوینا زو غوار و

بیت

خدایہ تاجہ انعت یا کبریٰ موبقہ

نلد وی پہ تراید کی خوش جان د

آو علاوہ پُر آد ادا شکر کا ملہ توجہ لر

چہ پہ اتحاد و اتفاق کی یولہ بلہ ساعی یو۔ او

آوامر الہیہ او ارشادات نبویہ چہ ملار

زمور د سعادت دی پہ باب کہیں اتحاد

و اتفاق و اطاعت و محبت د پخل خلیفہ

د زما نے مد نظر لر و چہ خدای تعالیٰ او

محمد مصطفیٰ او امامانوا و مقنن یا نو دین

محمد مصطفیٰ

پدِ مے باب کہیں خہ فرمایلی دی۔ اوزمور
پستنود پارہ پدِ مے زمانہ کہیں خہ دستو
العمل را کہی سوی دی۔ پدِ مے رسالہ
کہیں بعضِ اوامر الہیہ اوسنن نبویہ او
اعمال واقوال دأئمتہ ووددین میں چہ
تعلیم او تعلم دہغو و تولو پستنوا و باقی
و ورعایا و لہ ضروری نوشتہ سوی دی
پہ اجازہ دحضرت عالی متعالی جناب معالی السیاطنہ
صاحب چہ یولووی شہزادہ دمسلمانانو
خصوصاً زمور پستنودی پدِ مے زر
پہ فارسی او بہ پستو چاپ سوی دی۔

۱۲

اَوْ تُولُوْتَهُ مُفْتٍ وَرَكُوْلِي كِيْرِي *
خُدَايِ تَعَالٰی دِيْ وَتُولُوْپِيْ تَنُوْتَهُ فَيُوْ
وَرَعَطَا كِيْ چِيْ اَوَا مَرَسَنِيْ دَر سَمِيْ
غُوْبُوْ وَ اِسْرُوِيْ وَ عَمَلِيْ يَكِيْ - اَمِيْن
يَا رَبِّ الْعَالَمِيْنَ -

[المؤلف]

(حقیر عبد الرّب عفی الله عنه)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(اطاعت اولی الامر)

(١) - آیات کلام الہی -

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ
فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ لِنُصْنِمْ تَوَافِقُونَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا
(سورة نساء پارہ پنجم)

یعنی ای صاحبانِ اُودِ ایمان! طاعتِ دَخدای
اودِ رسول و دَخدایو امیرانو پُر جان لازم نوی
اوپه هرا مَر کین چه مَو نزاع او خلاف سی و
اُمَره دَخدای و دَرسول مُراجعه کوی -
که مو پُر خدای و دَ آخرت پُر رَوِج ایمان
را وری دئی - اودا توله ارشاداتِ دَخدای
ستاسی دَ پاره خیرا و سببِ بشارتِ انجام دئی

(۲) (احادیثِ نبوی)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَاعَ
فَقَدْ طَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ

وَمَنْ يُطِيعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ طَاعَنِي وَمَنْ يَعِصِ الْأَمِيرَ
فَقَدْ عَصَانِي وَإِنَّمَا الْإِمَامُ جُنَّةٌ يُقَاتَلُ مِنْ
وَرَائِهِ وَيُتَّقَى بِهِ *

(صحیح مسلم و بخاری)

یعنی له حضرت ابوہریرہ چہ یقولہ لویو
اصحابو حضرت محمد مصطفی علیہ الصلو
والسلام دی۔ روایت دی چہ انحضرت
فرمایا دی چہ زما اطاعت وکی د خدا
اطاعت یہ وکی۔ او چہ زما نافرمانی
وکرہ د خدای نافرمانی یہ وکرہ۔ او شوک
چہ اطاعت د خیل امیر وکی زما اطاعت

تقریباً ۱۵۰

یہ وکی۔ اوہ غہ شوک چہ نا فرمانی دے امیر کی
زمانا فرمانی یہ وکرہ۔ پادشاہ یو د اسی سپرد
چہ ددہ تر شا جنگ کیری۔ اوسانہ ہم
پہ دہ سرہ کیری۔ یعنی مقابلہ او مغلوبی
دد بشمنا نو او حفظ او نگہبانی دے رعایا و
دوایہ متحصر د پادشاہ پہ وجود پوری۔
(لہ دے ارشاد نبوی ودے نتیجہ تہ
وہر سید و چہ لہ د بشمنا نو سرہ مقابلہ
بے امرہ او متابعت د پادشاہ زموہ
د پیغمبر لہ امر مخالفہ)
عَنْ اِمْرِ الْاَحْصَيْنِ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - إِنْ أَمَرَ
عَلَيْكُمْ عَبْدٌ مُجْدَعٌ يَقْوَدُكُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ
فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا .

(صحیح مسلم)

یعنی حضرت ام الخصین رضی اللہ عنہا
چہ توہ لہ بنحو صحابیہا تود حضرت کا سالمت
اور اوی دیر و احادیث شریفہ و
دہ داسی فرمائی چہ انحضرت صلی اللہ
علیہ وسلم فرمایلی دی کہ یوپزہ غوب
پر یکری مری پرتاسی امیر سی - چہ
پر حکم دخلائی و در رسول ستاسی پمینا

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله

کہ جس حکم کو ہی قبول دَاہرا و دَاِطاعت یہ
پُر تاسی واجب دی .

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا
وَأَزِيسُجِلْ عَلَيْكُمْ عَبْدُ جَبَشِيِّ كَانَ
رَأْسَهُ زَيْلَبَةً .

(صحیح بخاری)

یعنی حضرت انس بن مالک رضی اللہ عنہ
چہ دَا انحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
د حضور خادم و - فرمایا دی چہ حضرت
رسول مقبول فرمایا دی - چہ د خیل

عن انس بن مالک

عن انس بن مالک

عامل مرا و اطاعت پر جان لازم و نسی که
خبر هم ستاسی عامل حبشی غلام وی
چه سیریه لکه یوه دانه د و تحکی وی -
مطلب دادی چه د خلیفه عامل لکه
پنچله عامل لازم الاطاعت دی - او
مراد له کچنی والی د سیریه نقصان د عقل
دی چه په قرار د ارشاد محمدی صلی الله
علیه وسلم نقصان د عامل سبب د عتد
اطاعت د خلیفه نه گریزی - بلکه عتد
اطاعت د عامل سبب د عدم اطاعت
د خلیفه گریزی .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ مَنْ خَرَجَ مِنَ الطَّاعَةِ فَمَاتَ مَا مِثْلُ
جَاهِلِيَّةٍ وَمَنْ قَاتَلَ تَحْتَ رَايَةِ عُيَيْبَةٍ
وَلِغَضَبٍ لِعَصِيَّةٍ فَقُتِلَ فَقَتَلَهُ جَاهِلِيَّةٌ
وَمَنْ خَرَجَ عَلَى أَمْنٍ يَسِفُهُ يَضْرِبُ بَرَّهَا
وَفَاجِرَهَا وَلَا يَتَحَاشَى مِنْ مُؤْمِنِيهَا وَلَا يَفِي
لِذِي عَهْدٍ عَهْدَهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُمْ

(صحيح مسلم)

يعني حضرت ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ
فرمایا میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

می آروید لی دی چه فرمایل بے شوک چه
لر طاعت د پادشاه و ووت او په هغه
حالت کښ مړ سو مړگ په مړگ د جاهلیت
دی - چه د مسلمانان احکام نه پر جاري
کړی -

او شوک چه تر نامعلوم بیرق لاند
(یعنی هغه بیرق چه حقیقت او حقیقت
په نه وی معلوم) مقاتله وکی او د قومی
تعصب د پاره په غضب سوی وی
او قتل سی د هغه قتل هم په قسم د جاهلیت
دی - او شوک چه زما پر امت تور ه

و کا بی بنہ او بید یو رنگ وھی - اوزما
مؤمن امتی کنارہ نہ وکی ولہ خاوند سرہ
دعہد وفا پہ عہد و نہ کی - نو د اسی کسان
نہ زما دی و نہ زہ د د وئی یہ +

کہ دا او امر سنیہ او ارشاد ان نافعہ
چہ پیدے حدیث شریف نبوی کی وارہ
سوی ہی پہ نظر بصیرت ملاحظہ سی
بشکارہ او ظاہرہ دہ چہ اصول د کلی
اصلاح تو پہ دہ کی منکج دی - چہ
اجمال ہغہ او مروپ دی رنگہ دی
(۱) دیا غی کسانو مرگ مرگ دجا اہلیت دی

(۲) هغه ڪسان چپريو آهرنا معلوم اوڻيا
خاملي پادشاه سره د زمانے مقابلہ کوي
اود فساد اود فتنے تريرق لاندی اجتماع
اوتولنه وکی او مره سی - مرگه یر جاھلیت
دی نہ د شہادت .

(۳) هغه ڪسان چپري سبب د قومي
تعصباتو اود دشمنی پر غضب سوي
اوتولہ بلہ سره ورثی او پر خلاف د امر
د پادشاه پر خیل میان کی فتنے اوفسادو
برپا یروی ددوی قتل جاھلیت کی
نہ د شہادت -

جمہوریت

نہ د شہادت

۲۲

(۴) هغه څوکه چه وکشت خون ته
 راغب وی. اوښه او بد مسلمانان ټوله
 یو رنگه وژنی او په عید وفانه کوی د الله
 امور سبب د نارضاۍ او بیزاړی
 د رسول د خدای دی.

چه له خو سببانه تعالیٰ شخه نجات
 اوسانه دخپل قوم او د ټولو پښتنوله
 د فساد غواړو!

عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَأَى الشَّيْخَ عِزَّ الدِّينِ
 عَنْهُ قَالَ خَيْرُ أُمَّتِكُمُ الَّذِينَ يُحِبُّونَهُمْ
 وَيُحِبُّونَهُمْ وَتُصَلُّونَ عَلَيْهِمْ وَتُصَلُّونَ عَلَيْكُمْ

د شریعت د پیغمبر

خیم

وَشَرَارِائِمِّنْكُمْ الَّذِينَ تَبْغِضُونَهُمْ
وَيَبْغِضُونَكُمْ وَتَلْعَنُونَهُمْ وَيَلْعَنُونَكُمْ قَالَ
قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا نَأْذِيهِمْ عِنْدَكَ
قَالَ لَا مَا أَقَامُوا فِيكُمْ الصَّلَاةَ لَٰمًا أَقَامُوا
فِيكُمْ الصَّلَاةَ - أَلَا مَنُوعٌ وَاعْلَيْهِ إِلِ
فَرَاهُ يَا تُنِي شَيْئًا مِنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ فَلْيَكْرِهْ
مَا يَا تُنِي مِنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ وَلَا يَزْعَنَّ يَدًا
مِنْ طَاعَةٍ .

(صحيح مسلم)

يَعْنِي عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ أَشْجَعِي حَبَشِي
دَرْسُولِ خَلَايِدِي فَرْمَايِلِي حَبَشِي

بسم الله الرحمن الرحيم

بہترین ستاسی نہ پادشاہا نو ہخدی
چہ تاسی نہ وی نہ وست لری آودوی تا^{سی}
دوست لری۔ اوتاسی نہ دوی نہ عاگوی
اوصفت کونکی یاست۔ آودوی شتا^{سی}
دعاگوی آوصفت کونکی وی۔ آوید^{ین}
ستاسی نہ پادشاہا نو ہخدی چہ وی
ستاسی مبعوض وی اوتاسی نہ دوی
مبعوض یاست۔ اوتاسی نہ دوی مت
کونکی آویدگوی یاست۔ آودوی شتا^{سی}
حضرت عوف چہ راوی نہ دے
حادث شریف دی وائی چہ برجم^{عم}

در کتب
مکتبہ

د حاضرینو اصحابو په حضور انحضرت
صلی الله علیه وسلم عرض کی چې که
زموږ پادشاهان له دویمه قسم وی یا
د دوی پادشاهی باقی پاته کېږي؟
ایا موږ به دوی سره مقابله ونه کو؟ او د دوی
اطاعت له خپلو غاړو وانه سر و و؟
انحضرت علیه الصلوة والسلام پدې
شدت و فرمایل خوشتاسی به منځ کېږ
نمونږ نه کوی وله نما نجه انکار نه کوی
گا ځه له دوی سره معارضه کوی
گا ځه له دوی سره معارضه کوی

په
دوی
سره
مقابل
ه

اَو تکرار دے فقرے دنا کد پاره دی
پس له هغه په داسی فرمایل چه اگاه
اوسلی مے امت مرحومه اپه دچه
که خوک لاندی تر حکومت یو لایت
دیو والی وی - او یو گنه له گنهو
د خدای تعالی له خپله والی و وینی
نولا زمر دی چه هغه گناه په زمره
کېښېد و گزېږي - لکن گاه له اطاعت
سرونده باسی .

(له دے حدیث شریفه انشایج)

(حاصل پوری)

سید احمد علی

(۱) د اچر د مسلمانانو امیران بهر اوښودل
او بهرین د پادشاهانو هغه دی چه
دوی له رعیتو راضی وی او رعیت له
دوی نه اوښودل ترین د پادشاهانو بالعکس
د دے دی .

(۲) د اچر که خلای نا خواسته مسلمانانو
پادشاه دخپل قوم مبغوض و گزنی
او قوم مبغوض د پادشاه سی تر هغو
خواه تار د اسلام لکه ادا د نماز و نوا
شعایر د اسلام په نه وی ترک کړی
رعایا و و له سره له مبغوض و الی

بهرین

دَطر فلتینوا طاعت پادشاه لازم اوست
دی - او مبعوض و الی او عدم رضاله
پادشاه گاهی (مَجُوز) اوست و اگوست
دنا فرمائی نه گزینی.

(۳) داکر عیال خپله و الی پادشاه
کول دیوکنه کنه و دخای تعالی
وینی - نوپه قرار د امر پېغمبر لار و دی
چه هغه گناه په زړه کېږد او مکروه
و گزینی - اوله د درگاه دخلائی تعالی
چه پادشاه حقیقی دی داسی سوال وکی
چه هغه گناه یه په طاعت بدل سی

۳۱

و پیر سبب لید و د گنادی گاه
له اطاعت سرنه باسی چه د گناه
لیدل عذر ده اما طاعت نه گزری
عن عبد الله بن عمر رضي الله تعالى
عنهما قال سمعت رسول الله صلى الله
عليه وسلم يقول من خلع يدا من طاعة
لقى الله يوم القيمة ولا حجة له ومن
مات وليس في عنقه بيعة مات ميتة
جاهلية .

(صحیح مسلم)

یعنی عبد الله زوی امیر المؤمنین عمر

ابن الخطاب فرمایلی دی چه له انحضرت
عليه الصلوة والسلام می آروید لی
دی چه فرمایلی بی چا چه لاس له اطاعت
اوله فرمان برداری و کینس له قیامت
په روح به له خدای تعالی سره ملاقی
سی و هیچ حجت اوسند له نجات به
لری - آو خوک چه مرسی و په غامره
کینس به بیعت نه وی نه امرگ به دجا هلیست
دی .

(مفاد حدیث شریف)

(۱) د اچه لاس کینس له اطاعت په پادشاه

۳۳

دَرمایِ سبب دَ باطلید و دَ تُولودِ لا^{یو}
دَ نجاتِ اُخروی دَ مؤمنجی - یعنی که
خده هم خوراید نیرد لایل دَ عبادتِ پاره
دَ نجاتِ اُخروی لری - اوپرِ اطاعت
کهن به لوشه خل وی داد نرد بیدرمانا
توله باطل وی - (حق سبحانه تعالی
دَ قومِ اُورعیت دَ افغانستان له دے
مصیبت و ساقی امین !)

نو
(۲) د اچه هغه کسان چه پیر یا غستا
کهن بود و باش لری اوله مسلمان پادشا
سره پیر بیعت نرویی کری - اوپه غما

۳۴

کهن به طوق دِ اطاعت دِ مسلمان پادشاه
نرویی - مرگ دِ تو لو مرگ دِ جاهلیت دی
الحمد لله به زروز و زروشکرونه
دی وی حضرت پادشاه حقیقی ته
(جل جلاله) چه بستانه له خپله قوم
مسلمان دین د امره پادشاه لری - او
د جاهلیت له مرگه بر طرف و سانل دی
عَنْ عُرْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ نَحْنُ سَيِّكُونُ هَنَاتٍ وَهَنَاتٍ
فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَفْرَقَ أَمْرَهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ

۳۵

وَهِيَ جَمِيعٌ فَاضْرِبُوهُ بِالسَّيْفِ كَانِنًا
مَنْ كَانَ .

(صحیح مسلم)

یعنی حضرت عمرؓ رضی اللہ عنہ
چہ صحابی دی اسی فرمائی چہ ^{اللہ}سور
صلی اللہ علیہ وسلم می آروید کی
دی چہ فرمایا ہے - ژردی چہ پیر
فساد و نه او شور و شر و نه پلین سی
نوهر هخه شواک چہ اراده د تفریق
دامر د اُمت و کی پید اسی حال کنس
چہ اُمت جمع او متفق وی - پرتو ری و هی

هغه تفريق ڪوئي ڪونهي هڙخوڪ

چهي وي.

(مفاد حديث شريف)

له ڏي حديث شريف ظاهره

معجزه ڏانهن حضرت صلي الله عليه وسلم

ثابت ٿي چي پخواني وقوع ڏفساد و

اودشروا وڌن ڌراع ڀر ڀر امر ڪيڻ ڏخلا

پيش ڪوئي ڪري ده - اود اصحابو او

د باقي و مسلمانن هدايت ڀر ڪري ڏي

(۲) ڏا هڙخوڪ چي يود اسي امت ته

چي پڙيو سڀي ڀر اجتماع حاصل سوي

ليک ڪونهي

اودی تفریق و مرکوی لازم القتل دی
مطلبه ادی که یوسری مدعی فضیله
وی او باعث اوسبب دفتنی و گزری
اوپه اجتماع کس له مسلمانانو خلل
آچوی هغه سری سر له فضیله
واجب القتل دی - له دے جهت چر تضرع
د شرعی او امر و اوهدایات د نبی
د اقوال و مقتضی بقا د امن و امان
اود دفع د فساد اود د فتنه دی - او تضرع
د فتنه که خرم و فساد پاره دے
نتیجی وی په حکم د شریعت ممنوع

د شرعی

او محرک یر واجب القتل دی -
وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ أَتَاكُمْ وَأَمْرُكُمْ
جَمْعٌ عَلَى رَجُلٍ وَاحِدٍ يُدْأَنُ تَشِيقُ
عَصَاكُمْ أَوْ لِفَرْقِجَا عَتَكُ فَأَقْتُلُوهُ .

(صحیح مسلم)

یعنی غدرنگہ حضرت عمرؓ (رض)
چہ دیچخوانی حدیث را وی دی - فرمایا
دی چہ لہ حضرت رسول مقبولہ
علیہ الصلوٰۃ والسلام می آروید لی
دی چہ فرمایا بی چہ کہ ستا سی امانت

پُر یوسری قرار نیولی وی وستیاسی
اجتماع پر حاصل سوی وی - هر
خوڪ چه ستاسی پر اتفاق کس اراده
دخلل نلازی وی - یاستاسی و عت
تہ تفریق او جدائی و مرکوی هغه
سری مریکی .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا
قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَنْ بَايَعَ إِمَامًا فَأَعْطَاهُ صَفْقَةً يَدِهِ وَتَمَرَةً
فَوَادِهِ فَلْيُطْعِمْهُ إِنْ اسْتَطَاعَ فَإِنْ جَاءَ
آخِرُ سَارِعَةٍ فَاضِرٌ بُوْءُ عُنُقٍ الْآخِرَةِ - (صحیح مسلم)

۴۰

یعنی حضرت عبدا لله بن عمر (رض)
روایت کریں کہ چنانچہ حضرت علیہ
الصَّلوة والسلام فرمایا کہ چاہے تو
پادشاہ سرہ بیعت و کی و دلاس پینا
اؤ ثمرہ دزیرہ یہ و دہ تہ و سر کرہ نولہ
دی چہ خویہ قدرت اؤ استطاعت
و می ددہ پہ اطاعت کہیں بہ قصور نہ
کوی۔ اؤ کہ بل یوراسی لہ دغہ موجود
پادشاہ سرہ منازعہ اؤ جنگ و کی
دھخہ گردن و وہی۔

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا

۴۱

اِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ
السُّلْطَانَ ظِلُّ اللهِ فِي الْاَرْضِ يَأْوِي
اِلَيْهِ كُلُّ مَظْلُوْمٍ مِّنْ عِبَادِهِ فَاِذَا عَدِلَ
كَانَ لَهُ الْاَجْرُ وَعَلَى الرَّعِيَّةِ الشُّكْرُ وَاِذَا
جَارَ كَانَ لَهُ الْاَجْرُ وَعَلَى الرَّعِيَّةِ الصَّبْرُ
يعنی اگر حضرت عبد اللہ بن عمر
فاروق (رض) روایت فرمادے
چرا حضرت علیہ الصلوٰۃ والسلام
فرمایا ہے پادشاہ سایہ دہندہ
تعالیٰ دہ پیر محکمہ کی۔ چہرہ مظلوم
اوستم دیدہ لبند گانودہ خدای تعالیٰ

وده تهر رجوع کوی - او پید اذخوای
 وده تهر رجی - که عدل وکی ده له
 اجر ثابت دی - او پیر عایا ووشکر
 لازم دی - او که ظلم او جوئر وکی
 پرده دگناه بار لازم - او پیر عایا
 ووصبر واجب .

عَنْ يُونُسَ بْنِ اسْحَقَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ
 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 كَمَا تَكُونُ كَذَلِكَ يُؤْمَرُ عَلَيْكُمْ .

یعنی حضرت یونس بن اسحق تابعی
 له خپله پلاره چه صحابی د حضرت

۴۳

رسول علیه الصلوة والسلام دی
روایت کرہی دی چہ انحضرت
صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی دی
لکھتاسی چہ یاسنت دغہ سی امیر
او حاکم پرتاسی مُسلطینہنی یعنی
بشہ والی او بد والی د حاکم پر برابری
د بشہ والی او بد والی ستاسی دی
اوپہ دغہ مضمون پہ بلجای کی
ثابت سوئی دی چہ (اعمالکم)
عمالکم یعنی ستاسی عملونہ ستاسی
عاملان دی۔ تفصیل دے

۴۴

خطاب پیراینده حدیث آیه بنیست
ذکر سوی دی.

عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَرْضَى اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ
قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ نَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا
مَالِكُ الْمُلُوكِ وَمَلِكُ الْمُلُوكِ قُلُوبُ الْمُلُوكِ
فِي يَدَيَّ وَإِنَّ الْعِبَادَ إِذَا اطَاعُونِي حَوَّلْتُ
قُلُوبَ مُلُوكِهِمْ عَلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ وَالرَّأْفَةِ
وَإِنَّ الْعِبَادَ إِذَا عَصَوْنِي حَوَّلْتُ قُلُوبَهُمْ
بِالسَّخَطِ وَالنَّقْمَةِ فَسَامُوا لِمَنْ سَوَّاهُمْ
فَلَا تَشْغَلُوا أَنْفُسَكُمْ بِالْدُّعَاءِ عَلَى الْمُلُوكِ

۴۵

وَلَكِنْ اشْغَلُوا أَنْفُسَكُمْ بِالذِّكْرِ وَالتَّبَضُّعِ
كَأَكْفِيَتِكُمْ مُلُوكَكُمْ

(ابونعیم پر کتاب کی حلیۃ الاولیا)

یعنی حضرت ابودرداء چہ صحابی

دی (رض) روایت یہ کہی دی

چہ الخضر علیہ الصلوٰۃ والسلام

فرمایا دی چہ خدای تعالیٰ وائی

زہ خدای یم پر حق غیر لہ ماہیخ معبود

برحق نستر مالک او خاوند دیاد

شاہانویم۔ او بادشاہ دیاد شاہانویم

دیاد شاہانوزی ونہ زما دتصرف

په لاس کې دی - که بندگان زمکا
اطاعت که یی نو د پادشاها نوزیر
به پر دوی بر ما و مهربان کم - او که
بندگان زمانا فرمانی وکی نو د پادشا
ها نوزیر و نه به په قهر او په عذاب
رسولوبدلوم - چه دوی په سخت
عذاب سره په عذاب کی نو چه دا
قول اموسر زما په اسرا ده او فرمان
سره مخصوص دی نو گاه به په
بد و یلو د پادشاها نوم مشغولې
لکن چه له دوی شخه ظلم او ستم

۴۷

و وینی نو زما و درگاه تهره ذکر
او تضرع اوزاری یو مشغول سی چه
ستاسی کفایت ستاسی له یاد
شاهانو و کرد احادیث (حدیث
قدسی دی) چه لفظ او عبارت یه
د حضرت رسول مقبول و مضمون
یه د خدای تعالی دی چه رسول
د خدای یه په خپله ژبه مبارکه
حکایت کړی دی - و موږ پلشتنو
مسلمانانو ته چه الحمد لله عقیده
موکا ملی دی کافی او شافی دستور

توضیح

کتاب (۱۲۰۰)

۲۸

العمل دی چه دتولو کا سرو اختیار
د حق تعالی دی نیکی آویدی بح بالا
دستانو تر لیده په بهر عمل و بد عمل
د زبردستانو که زبردستان به
وی بالادستان به بهر وی او که
زبردستان بد وی بالادستان
به بد وی حق سبحانه تعالی دی
زمو به عملونه به او پر شریعت محمد
مطابق او برابر لری چه همیشه
په مرحمتوا و مهربانیو د خیل پادشاه
سرفراز یو - امین +

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ
تَعَالَى عَنْهُ قَالَ بَايَعَنَا رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ
فِي الْعُسْرِ وَالْيُسْرِ وَالْمَنْشَطِ وَالْمَكْرَهِ
وَعَلَى ثَرَةٍ عَلَيْنَا وَعَلَى أَنْ نَقُولَ
بِالْحَقِّ إِنَّمَا كُنَّا لَا خَافُ فِي اللَّهِ
لَوْ مَتَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَنَاذِرُ الْأُمَمِ
أَهْلَهُ إِلَّا أَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَاحًا عِنْدَكُمْ
مِّنَ اللَّهِ فِي بُرْهَانٍ .

(صحيح بخاري وصحيح مسلم)

يعني حضرت عبادہ بن صامت

۵۰

صحابی (رض) فرمایلی دی۔ چہ موبو
جماعہ د اَصْحَابُوْلہ رسول مُبارک
علیہ السلام سرہ پردے کا رُوبِعت
وکی :-

- (۱) قبول د اَمْر و اطاعت پہ وقت
کبہ د سختی آو د آسانی او پہ حالت
کبہ د خوشحالی آو د عدم خوشحالی
(۲) قبول د غورہ کیدو۔ د بِل یوہ
پہ حکومت سرہ پرموب باندی
(۳) ریشتیہ و نل ہر چہری چہ یو۔
او پہ اطاعت کی د خدا ای تعالے

له ملامتی د هیخ ملامت کونکی بیر
نه کوو.

(۴) نزاع نه کول په امارت کی له
اهل سره دهغه - مگر هغه وقت چه
ظاهر کفر چه په نزد د خدای تعالی
دلیل اوسند د عدم اطاعت
کیدلے سی له ده شخه بشکاره او
ظاهر ولید سی - نعوذ بالله منها! -

دا حدیث مبارک سره له دے
چه الفاظیه لېدی - لکن کلی امور
د سلطنت او اصول د حقوق

د پادشاه او د رعیت پکښې دی -
کیفیت د بیعت په د مسلمانانو رعایا
و و له مسلمان پادشاه سره په دے
رنګه فرمایلی دی :-

(۱) قَبْلَوْل دَا مَرَدِ اطَاعَتِ پَه وَقْتِ
کي د سختی او د آسانی او د رضا او
د عله رضا - یعنی رعایا دی په
سخت امر او آسان امر کی که په مطابقت
له خیال له او یا مخالف له خیال له وی
یو رنګه اطاعت کوی .

(۲) که پادشاه په یو حق له حقو بعض

رعایا مخصوص کی۔ او بعض محروم
آویا بعض پر بعضو کا کم آؤ بالا
دست مقرر کی۔ ہنڈ پر دست
سرمی پہ قرار دے امر پیغمبر حق دے
شکوے اود شکایت نہ لری۔
بلکہ قبول دے امر آؤ د اطاعت قبول
رعایا و ولہ لازم دی۔

(۳) راست کاری اور راست گوئی
هرچیری آؤ هر وقت پر رعایا و
لازم دے چہ پر امر کی دخدا ی
تعالیٰ لہ ہیچا بیرہ ونہ کی۔ اولہ

۵۴

ملا متیاد ملامت کونکوباک ونه شمیری
راستی خیل خوی و گرزوی - آود
پادشاه حقونه په راستی داکي - اوله
کذب اوله دروغه اوله فیربیا اوله خیل
له پادشاه سره او په خیل منځ کی پوهیز
اواجتناب لازمه و شمیری .

(۴) د اچپه امارت کی له اهل سره
دهغه هیڅ نزاع او خلاف ونه کی -
او تره خوشخود - مسلمانانو خلیفه
مسلمان وی او صریح کفر^{چه} هیڅ شک
اوشبهه پکې نه وی له خلیفه شخه

(۱۲۰۰)

مسلم

ظاہر نسی ترہخہ وقت خلیفہ دوقت
مطاع الامر اولازمہ الاطاعت دی
اونزاع کونی او محرک دفتنی لازمہ
القتل دی۔ اوودے نکتہ تہ توجہ
دمسلما ناولازمہ دی چہ پہ دے
حدیث مبارک کی چہ سبب اصلا
دحالت دجمع افراد اور افع دفتنی
اود فساد دی۔ پہ باب کہن دہم
نزاع پہ امارت کہن دیر تاکید ونہ
وار دسوی دی۔ اوپہ اعجاز نبوی
سودا افرخواتر وقوع او پیدو

معلوم سوی دی چه بعض رعایا
بدیه تقاضا د نفس له خپلو امیرانو
سره د وقت نزاع وکی - او د دوی
بها نه د نزاع به نسبت د کفر او د
ظلم او غیبه وی په داسی نه ده
دا بها نه سبب د تحریک د فساد
او د فتنه ده .

او حضرت هادی د صراط
مستقیم او بانی د شرع مبین علیه
الصلوة والسلام له دے قسمه فسادو
قول افراد د امانت ترقیامت منع کړی

اَوْ حِفْظِ دَاسِلَامِي قَوَاعِدِ وَيَهْدِيهِ اَطَاعَتِ
كِهْنِ دَ اُولِي لَافَرَا وَاتِّفَاقِ اَوْ اتِّحَادِ اَوْ
بَارُو دَ اِسرِي دَ تَوَلُّو اَفْرَادُ وَ دَ اُمَّتِ
تَرَلِيدِه - اَوْدَ اَسِي فَرَهَا يِلِي دِي چِه
تَرَهْغُو خُو دَ مَسْلَمَانَا نُو يَادِ شَاهِ مَسْلَمَانِ
وِي اَوْدَ مَسْلَمَانِي دَ اَصُولُو مُنْكَرِ
نَدَوِي وَاجِبِ الْاِطَاعَتِ اَوْلَا نَزْمِ
الِاتِّبَاعِ دِي - مَكْرَهْغِه وَ قَتِ چِه
دَ مَسْلَمَانَا نُو حُكُومَتِ پَرِ كَافِرِ تَكِيهِ
وَكِي يَادَ مَسْلَمَانَا نُو حَاكِمِي شَوَهِنْدِ
دَشِبْطَانِ كَفَرِ اخْتِيَارِ كِي -

(نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْهَا) اَوْدَ اسْلَامِي
اُصُولُوا نِكَارُ وِکِي اَوْ کُفْرِيهِ ظَاهِر
اَوْ نِکَاہِ رُوی چہ ہیچ تاویل اَوْ
بہانہ اَوْ حیلہ نہ لری۔ پردے صُو
کبر دے مسلما نور عایا و وصبر پُر اطا^{عت}
اَوْ زبردستی دے کافر سبب دے نارضا
دے حضرت پیغمبر اَوْ باعث دے تباہی
دے شُوعَمَلُوا اَوْدَ غَیْرِتِ اسْلَامِی
سبحان الله! اے پال دے خدایہ!
خنگہ صادق پیغمبر اَوْ موافق خیر
خواہ چہ تُولد اِرشادات یہ سبب

۵۹

د سعادت د دواړو جگهانو زموږ
دی - له انعاماتو د خدای تعالی
وموږ ته را عطا سوي دی - او په
شرافت دده د اُمت والی مو فخر پیدا
کړی دی - او موږ مسلمانانو په خه
حلا واندازه په ادا کي د دیني حقو
او عمل په مقضا د بنی د افر و تفریط
او تقصیر کړی دی - چه په خدمت
کې د دین او د خپل دولت بهانه
جوئی کوو !!

هغه کسان چه مسلمانان او پامت

کی د حضرت سید الانام حساب دی
اولہ شومی د اغما لوا اولہ غفلت د
انرشاد اتوا و د ہدایا تو د پیغمبر د خدا
علیہ الصلوٰۃ والسلام د غیر ملت
تر تسلط لاندی دی۔ آودین او
ناموس یہ پر محل کی د خطر دی یہ
اطاعت کی د ^{خلو} حاکمانو چہ غیر دین
دی کو شبہیں کوی۔ او یہ نفسانی
بہانوا و شیطانی اندیشہ نو اطاعت
د غیر ملت یہ سبب د نجات خیل
شمیری دی! او حقیقی کفر!

او ظاهری شرک! او بدیلمی نصرت
د حاکما نوبه سبب د نزاع د رعایا
و ویدله حاکما نوسره نگرزی.
مور پستانه مسلمانان چه الحمد لله
و المنه دعوه د غیرت دینی او قومی
آو فطری لرؤ. او عاشقان د محبت
آود اطاعت د رسول مقبول علیه
الصلوة والسلام یو آود زمره خادمان
اونو کران د دین اسلام یو. او
د بل ملت زبردستی ضد او مخالف
د ایمان آود اسلام بولو. او په

وَارُو وَاَرُو مُوْخِیل قَوْمِ اَوْنَامُوس
لِزِیْرِ دِستی دِ بِلْمِلَّت پِه حَکْمِ دِ دین
اَوْد اِیْمَان اَو پِه تَوْفِیق اَو مُعَاوِنَت
دِ حَقِّ سَبْحَانِ مَحْفُوظِ اَو سَائِلِ دِی
اَو کِچَنِی اَو لَوِی اَو جَوَانِ اَو زَارِه
مُو پِه فَنَّا اَو قَبْرِ بَانِید وِ دِ خِیلِ رُو
کَفِیلِ اَو ذِمَّه بَر دَارِه دِ حَفْظِ اَو
نَکْهَبَانِی دِ خِیلِ دِ دینِ اَوْنَامُوس
سَوِی دِی - خِیلِ هِستی بِه پِه زِیْرِ
دِستی اَو مَحْکُومِیَّتِ کِی دِ بِلْمِلَّت
سَبَبِ دِ زِیَانِ اَو دِ نَفْصَانِ دِ دین

اَوَد دُنیا اَوَد نَارِضائی۔ محمد مصطفیٰ
اَو مُوَجِب دَنْزول دَغَضِب دَالله
تعالیٰ بللے دہ اَو بولی یہ۔

نوسرہ لہ دے چہ موب پر داسی
صفاتِ فاضلہ و مُتَّصِف یو اَو
الحمد لله خیل اَو بیگانہ پر دے سرہ
اقرار اَو اظہار کوی۔ نوشنگہ پر
اطاعت اَو محبت اَو خدمت کنہ
دخیل مُسلمان دین دارہ پادشاہ
چہ نبہ نیت اَو نبہ اعتقاد اَو نبہ
عبادت سرہ مُتَّصِف دی خیل

۶۴

جانونه محو آونا بود نه کو؟ اورضا
دخیل پادشاه آوسعی په اطاعت
آو فرمان برداری کس دده ولی
دپاره درضا در رسول خدا
آو دپاره دباطلید و د فاسدو
اِراد و دد بهمنانو دین آونا کا
دندیر و د مفسد راخوا الشیا حاصله کو
ای مهربانه خدایه و مؤوب
پستنوته آو زمو به و پادشاه ته توفیق
آو هدایت نصیب کے چیر طبق
درضا ستا آو پر وفق د امر و

دَمْرَسُولِ بِرَحَقِ سَتَا پِه خد مت کهن
د دین او د دولت تَوَل همت او غیر
صرف کو!

ع:- (د اَدُعَادِهْم لِه مَّا اَوْمَلکووی ^{مَتَن})

(۳) (فِي بَعْضِ الْكُتُبِ)

اِبْنِ اَدَمَ تَدْعُوْا عَلٰی مَنْ ظَلَمَكَ وَ
يَدْعُوْا عَلَیْكَ مَنْ ظَلَمْتَهُ فَارْشِدْتُ
اَبْجَبْنَاكَ وَلَجَبْنَا عَلَیْكَ وَارْشِدْتُ
اٰخِرَنَا الْاَمْرَ اِلٰی یَوْمِ الْقِیْمَةِ فَلِیْسَ عَمَّ لُحْفُوْهُ

یعنی پِه بعض اسمانی کتابو کی
دی چه خدای تعالی و انسان ته

خطاب کرہی دی۔ اے ابن آدم:
تہ بنرا کوی وہغہ تہ چہ پرتایہ ظلم
کرہی دی۔ آوزما شحہ حق غوارے
آوپہ دغہ حالت کبر و تاتہ بل پوچہ
لہ ظلم پرسوی دی و تاتہ بنرا کوی
اولہ ماشحہ حق غوارہی۔ نو کہ
غوارہے دذ و ارمود عابہ قبولہ
کہاوستا حق بہ لہ دہ آو ددہ حق
بہ لہ تا و اخلم۔ او کہ غوارہے دذ
و ارمو کار بہ و قیامت تہ پر بردم
چہ زما لو عفو و تولوتہ و سیرہی۔

لہ دے حدیث قدسی واضح سو
چہ ہرستم او ظلم چہ انسان لہ خیل
بالا دست وینی - پردہ غر حالت
کبش دہ پخیلہ پر خیل زیر دست
باندی ظلم اوستم کبری دی -
چہ یہ سبب د عدالت د خدای
تعالی پردہ باندی خیل بالا دست
ظلم اوستم کوی .

نوہر منصف عاقل تہ لاسرم
دی چہ حقوق د خیلو زیر دست
ضایع نہ کی - اولہ ظلم د بالا دست

شکوه آوشکایت و نہ کی - آوا ضلی
علاج یدہ پر رضا دخیلو زبرد ستا
وکی *

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ السَّلْمَانِيُّ لِعَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ
تَعَالَى عَنْهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مَا بَالَ
أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ انْطَاعَ النَّاسُ لَهُمَا
وَالدُّنْيَا عَلَيْهِمَا أَضِيقُ مِنْ شَرِّ فَاتُشِعَتْ
عَلَيْهِمَا وَلَيْتَ أَنْتَ وَعُثْمَانُ الْخِلَافَةُ
وَلَمْ يَنْطَاعُوا لَكَمَا وَالْدُّنْيَا قَلِيلٌ تَسَعَتْ
فَصَارَتْ عَلَيْكُمَا أَضِيقُ مِنْ شَرِّ فَقَالَ
لَا نَ رَعِيَّةَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَا كَانُوا مِثْلِي

وَمِثْلَ عُمَانَ وَرِعِيَّتِي أَنَا الْيَوْمَ مِثْلَكَ
وَسِبْهُكَ .

یعنی حضرت عبیدۃ السلمانیؓ
لہ حضرت علیؓ کرم اللہ تعالیٰ وجہہ
شخہ پوشتند و کرہ چہ خلق پر شر
سبب د آؤ بکر آؤ عمرؓ اطاعت
قبول کی۔ آؤ دنیا چہ یوہ لویشٹ
وہ وسعت یہ پید اکی۔ آؤ چہ
نوبت د خلافت و تا آؤ و عثمانؓ
و رسیدہ شتاسی لہ طاعت یہ
نفرت و کی آؤ براخرہ دنیا پر تاسی

بانندی ترلویشٹ تنگہ سُوہ حضرت
علیؑ پر جواب کی و فرمایا چہ
د حضرت ابوبکرؓ و عمرؓ رعیت
لکڑہ او عثمان د اسی کسان و
لہ دی جہتہ زمورہ امیران و ہخہ
حدتہ و رسیدہ - اوڑ مار رعیت
ستاسی پر مثال دی نوبہ خنگہ
و ہخہ حدتہ ترقی و کو؟

لہ دیے اثر مبارک و دیے نتیجے
تہ و رسید و چہ ماد می و معنوی
ترقیات د آخر خلافت او د

سلطنت تابع در عایا و ود حال دی
که رعایا پر به صفت و آویه ایمانی
جوش و خروش متصف و می حالت
دامارت هم ترقی کوی - او
خلیفه د وقت له خپل و رعایا و و
به خدمات اخیتستانی سی -
اوله سعی در عایا و ولوی لوی
دینی او د نیوی ترقیات حاصلیری
او که قومی تعصبات او اغراض
شخصیه مد نظر در عایا و و گزیری
د خلافت او د سلطنت حالت

متغیر بی - آوَدَ رَعَا یا وُودَ بدو
اخلاق و پُرسبب توجہ دَ خلیفہ
دَ وقت موجب دَ بشو او کاملو
فائد و نہ گزری .

نولہ دے جھتہ پر ہر فرد دَ رَعَا یا وُودَ
فرض عین او عین فرض دی چہ
کاملہ توجہ و اصلاح تہ دَ خیلو
حالا تو او اعمالو و کی .
(قطعہ)

پیغمبر دَ فرمایلی ما و تاتہ
چہ دی ستاسی عملو نہ عاملان

۷۳

کہ مٰخیلِ عمل وی بشہ حاکم بہرہ روی
اؤ کہ بد وی سیا بہ بد وی حاکمان
کہ اصلاح د حاکم غواہی خیل چاہیہ کی
چرخان بشہ کی خدای بہرہ کی حاکمان
(رفنار د مجتہدینود رسول کریم)
(دین)

[پہ باب کی طاعت اولی الامر]
حضرت امام اعظم اؤ مقتدا د عالم
امام (ابو حنیفہ کوفی) رحمۃ اللہ
تعالی علیہ چہ یولوی امام دین
اؤ مجتہد مطلق دی۔ اؤ مور پستانہ

۷۴

دَدَه پَر مَذْهَبِ اَوْ مُقَلِّدِ دَدَه دَ
فِقْه دَ احْكَامِ مَوِیُو - وَلا دِتِ بِسَعَادَتِ
یِرِ پَر سَنَه (۱۰) اِتِیامِ دَ هِجْرَتِ اَو
وَفَاتِ حَسْرَتِ آیاتِ یِرِ پَر سَنَه (۱۵)
یوسل پنجوس هِجری کی دی *
حضرتِ اِمَامِ اعْظَمِ دَ خَلِیْفَه
اَبُو جَعْفَرِ مِنْصُورِ دَ وائِقِی (دویم)
خَلِیْفَه دَ خَلْفایِ عِبَاسِیَه وَوُ
مَعاصِرِ دِی - چُونْکِه عِلْمِ اَوْ تَقْوِی
اَو زُهْدِ اَوْ فِقْاهِتِ دَ اِمَامِ صابِ
شُهْرَتِ پید اکی (خَلِیْفَه اَبُو جَعْفَرِ

منصور) ارادہ و کرہ چہ بقول
اسلامی مما لکونصب دقضا و
امام صاحب تہ مفوضہ کی -
نویہ حضرت امام اعظم صاحب
خیل حضور تہ راوغوثیت امر
یہ ورتہ وکی چہ منصب دقضا
قبول کی چونکہ امام صاحب
لہ تولونفسانی حظوظ و تیرسوی
وہ - آواشغال و مناصب یہ مغل
داداد عبادا تو اود طاعاتو
بلل - دخیفہ یہ حضور یہ دقضا

له منصب استعفا و کره - او د خلیفه
له مجلس مخصر سو - چونکه همیشه
بره یو خلق د پاره د حل د دینی
مشئلو و حضور ته د امام صاحب
حاضر یده - حاسدانو او مخالفانو
د امام صاحب و خلیفه ته و
رسوله چه امام ابو حنیفه (رحم)
د قضا منصب قبول نه کی او
د پادشاه له مرحمت او منصب
ید ایا و کره لیکن خپل کور و خلقو ته
د مشئلو فتوی و سرگوی -

(خلیفہ ابو جعفر منصور) لہ دیے
کار خپہ سوا میری وکی چہ ابولیلی
چہ لوئی فقیر عالم او معا صد
امام صاحب و د قضا پر منصب
د مقرر سی۔ او حضرت امام
ابو حنیفہ د بالکل لہ فتویٰ موقوف
وی۔ حضرت امام اعظم (رح)
پس لہ صادر ید و د دی امر
در و ازہ پر جان پی و تر لہ۔ او
هغه کسان چہ بہ د پارہ دحل د
مسئلو و تر تل ٲول بے و (ابولیلی) تہ

(چہ دشاگرے پہ درجہ کی د امام
صاحب و اوپہ علم اوپہ عمل له امام
صاحب سرہ برابر نہ و) د خلیفہ د امر
پہ سبب بے و تر لیون - او د ہیچ
مسئلہ جواب یہ نہ و رکاوہ - خو
یوہ شپہ د امام صاحب لو رچہ
خو ر پر گرانہ او قدر مندہ وہ د لکھ
د پارہ پہ نیمہ شپہ ولا سوسے وہ
پس له تکیل د او د اسرہ غابن مبارک
لہر شہ وینی سوتی و - چہ ناری
یہ ولید ہے پہ سبب د لہر تخیر

درنگ دنا رو۔ پر نقض کی د
اوداسہ مشتبہ سواہ پر ہخہ
نیمہ شبہ و خیل پلا رتہ و رغلہ
کیفیت د اوداسہ یہ عرض کی۔
او حل دے مسئلے یہ لہ حضرت
امام صاحب و غوثیت۔ اما
صاحب پر دے شریف وقت
کس پر تہجد مشغول و۔ و خیلی
پاک عقیقی لو رتہ یہ پر نظر دہمت
و کتل او ویرہل او پر حل کی د
سوال یہ عذر و غوثیت۔ او پر

دیر رقتیہ و ویل چہ (اے زما
دزرگی سرہا) خلیفہ دز مانے
زہ لہ فتویٰ منع کرمی یم حل شستا
د سوال نہ سم بیانہ ولایتی - لہ
قاضی ابی لیلی چہ قاضی مملکت
او منصوب د خلیفہ د وقت دی
دخیل مطلب حل و غوارہ لہ دے
جواب با صواب یہ پاک عقیفہ
لورہم یہ بدراشورہ - او د وارو
دیر و بدراشورہ - حضرت امام حبیب
ویل چہ لیاقت د قضا د منصب

می پر جان کیں نہ لید لہ دے جھٹ
می پر حضور د خلیفہ استعفا
و کرم - لیکن پر نیمہ شپہ پر باب
کی دحل د سوال د خلی لور پر خلا
د امر د خلیفہ فتویٰ نمونہ کولای
(سبحان الله! اے پاک خدا پر!)
شنگہ متین دین او شہر امان
اونابحان د حضرت سید المرسلین
لرؤ! چہ تفلید او متابعت آثار
مبارکہ د دوی سبب د نجات
د دنیا او د عقبیٰ زموں دی.

اے پښتنو!

رفتار او سلوک د حضرت امام
اعظم (رحمة الله عليه) چر زموږ
مقتدا او امام د دين دى د اوو
چېرې نيمه شپه يې په حل كې د ديني
مسئله و خپلې لور ته پر خلاف د
امر د خليفه قنوى نه وركوله!
موږ پښتانه چې احمد الله تعالى د
حضرت امام صاحب تابعان يو
په دې آخيره زمانه چېرې جل ائى
له قوم او له مسلمان پادشاه سبب

۸۳

دشلید و او د خرابی د شیرازے
د اسلامی حکومت گزری - ولی
پر اطاعت او محبت کین د خپل
پادشاه له سره قدم جوړ نه کو؟ او
ولی رضا د خپل ولی لاهرد پاره
د ترقی د خپل دین او د دولت
حاصل نه کو؟

تمت

عزیزی

۸۲

(ترجمہ دفرمان د اعلحضرت ہمایونی)

شپہ د دوشنبہ ۲۵ د لمہی خورشید ۱۳۳۴

عالیجاہ فضایل ہمراہ قاضی القضا

تہ دی واضح وی!

احادیث شریفہ او بعضہ اقوال

چہرہ دے رسالہ کہیں دترج دی

شہ پہ درستی ملاحظہ کر کہ

شرع شریفی سرہ مطابق وی تصدیق

یہ وکر

(دستخط مبارک اعلحضرت)

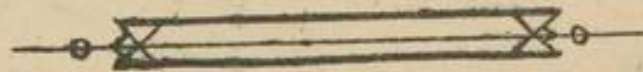
چاہکی ہے و حضور تہ را لیرے انشاء اللہ تعالیٰ

مجلس

(ترجمہ جواب دفرمان)
تصدق د حضور د اعلیٰ حضرت
والاسم۔ پیر باب کی دمرسالے د
اطاعت د اولی الامر چہ حضور
را لبرلے سوی دہ۔ عرض گوہ چہ
پیر باب کی د اطاعت د اولی الامر
ہر خونہ دیر دینی د لایل کہ نوشتہ
سی ہنوز لبردی۔ ولی چہ اطاعت
د اولی الامر د رقیہ د اطاعت د
خدای او د رسول دی۔ او پیر
مباح کے اطاعت د امر د اولی الامر

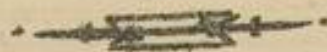
واجب گزری۔ او دیر لازم دہی چہ
پہ دے باب کی رسایل او تو الیف
اجرا او چاپ سی۔ پخبلہ دے
بندہ دخلا می تعالے پہ دے باب
کی تنگ عنہ دمر لو و چہ باب
کی داطاعت داولی الامر دینی
دلایل و لکم لیکن یہ سبب دے یز
والی دمرض و بختد یدہ۔ داسالہ
صحیح او واجب العمل دہ۔ زیاتی
اختیار دحضور والادی۔ بلکہ
امر داولی الامر مباح کار واجب

گزوی فقط (خدای دی د)
دو ارم و جهانو خیر نصیب کی پر
برکت د محمد صلی الله علیه وسلم.
(دستخط قاضی القضاة صبا)

بزیان افغانی قند هار برابر
ترجمه شده فقط

(دستخط مکینه ملا محمد)
(عرضیگی)

(اعتذار)

دایر سالہ، لہ فارسی برسالے
شخہ تحت اللفظ ترجمہ سوی دہ
ہرچائی لحاظ بمعنی سوی کی
نہ د عبارت آرائی .

(فرد)

کہ خطاپہ عبارت کی کوئی بات نہ
افراد لغوی مضمون اوینہ معنی
مترجم :- صالح محمد

(از متوجّم در اطاعت اولی الامر)

(قطعه)

اطاعت دّ اولی الامر فرض عین دّی

بله ثابت سوی پر قرآن

آر ویدلی بر دیوی سپه خلق وائی

رعایا دی توله نسونه شش شبان

هغه پسر چه اطاعت دّ شبان نر کی

خوبی و خوری دی لیوان آش و شرموشان

پسر دّ جهان په خیر و شر کله پوهیبری

له ربه ووزی لقمه سی دگرگان

چه لیو پز ره راسی داسی یتیم

جمعیت پز پز دی هر سی پریابان

۹۰

چہ جلا جلا سی دی وی خیل شپانہ پیردی
لیو خیل مطلب حاصل کی پیردا آن
چلیوہ پیرمہ گلا سی حال بے داوی
پیر سر وینو قول لہری پیری لمان
جلا مہ سی جلائی تو رہ بلا دہ
ہم دغہ لہ خلا یہ غواہی شہمنان
د د شہمن ہم د ا مطلب دی مثل وارہ
لیوہ شہ غواہی لہ خلا باد و باران
جلا مہ سی لہ رہ شپانہ قبول کی
آو کہ نہ وی بیابہ وکی دیر آرمہان
پیر کا ب کی یہ سر وری شہ تابع سی
شکرے وکی ز مویشپانہ دی مسلمان

چہ جلا جلا سی دی وی خیل شپانہ پیردی

چہ جلا جلا سی دی وی خیل شپانہ پیردی

دَهْر شَپَرِ تَعْظِيمِ لَازِه پُرْ هَرِ مِیْرِی
اَوَکَ نَدِ کِی خُود بِرِ وِکِ دِیْرِ نَفْصَانِ
بَاسِری خَدَایَ تَه تَوْفِیْقِ رَکِی وَ مَوْبِدِ
چَر دَخِلِ شِیَانِ تَالِیْعِ سُوْبِ شِیَانِ
خُونِ لَوِی نَحْمَتِ دَرِیْبِی پُرْ مَوْبِدِ سَوِی
چِر پَادِشَاهِ مَوْسِلْمَانِ دِی هَمِ افْغَانِ
دَغَرِ لَوِ مَهْرَبَانِی دَخَلِایِ دِه جَانِ
چِر لَ خِیْلِ قَوْمِ دِی زَمُوْبِ شِیَانِ
خَدَایَ وَ مَرِ کِه جَلَالِیْ اَوْدُورَنگی کِی
تَوَلِ یَوْکَا نَدِی جَمْلِ مَسْلِمَانِ
- (اُمین) -

الحمد لله والمنة که رساله نافعہ (پنستو) اطاعت
اولی الامر حسب الفرائض علی متعالی معین السلطنة
صاحب الفخیم در مطبع سنگی ماشین خانه دار السلطنة کابل با تمام
جناب فحمت انتساب جرنیل صاحب محمد سرور خان
جرنیل کارخانه جات - بقلم فقیر احقر السادات
سید محمد ایشان تحریر شد و چھاپ رسید .

این اثر نخستین است که در دار السلطنة کابل
از مینو جہات حضرت معین السلطنة صاحب زبان قومی
افغانی چھاپ و شایع گردیده است اللہ تعالی
نافع گردانا و آمین یا رب العلمین .

بتاریخ یوم پنجشنبہ سوم شہر شوال المکرم ۱۳۲۲ ہجری بتام سید